

Centralizētais eksāmens par vispārējās vidējās izglītības apguvi

LATVIEŠU VALODĀ

KODS

									-				V	L	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	---

Darba burtnīca

Norādījumi

Iepazīsties ar norādījumiem!

Darba burtnīcā ir iekļauti 1. daļas uzdevumi un 2. daļas uzdevumu teksti.

2. un 3. daļas uzdevumi ir uz atsevišķām darba lapām.

Darba burtnīcā, atbilžu lapā un darba lapās ieraksti kodu, kuru tu saņēmi, ienākot eksāmena telpā!

Eksāmenā veicamo uzdevumu skaits, iegūstamo punktu skaits un paredzētais izpildes laiks:

Daļa	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Laiks
1. daļa	26	26	40 min
2. daļa	7	30	60 min
3. daļa	1	34	120 min

Darbu veic ar tumši zilu vai melnu pildspalvu! Ar zīmuli rakstītais netiek vērtēts.

Eksāmena norises laikā eksāmena vadītājs skaidrojumus par uzdevumiem nesniedz.

Eksāmena 3. daļas darba lapu saņemsi pēc starpbrīža.

Eksāmenā izmantotie teksti adaptēti atbilstoši eksāmena uzdevumu mērķim.

1. un 2. daļa

Pēc 1. daļas uzdevumu izpildes atbildes uzmanīgi ieraksti atbilžu lapā!

Eksāmena vadītājs 40 minūtes pēc darba sākuma tās savāks.

Ja 1. daļu esi izpildījis ātrāk, vari sākt veikt 2. daļu.

2. daļas atbildes raksti darba lapā.

Darba burtnīca un darba lapa jānodod atsevišķi.

3. daļa

Pārsriedums jāraksta par vienu no piedāvātajiem tematiem. Argumentācijai jāizmanto Latvijas kultūras vai latviešu literatūras fakti. Apjoms – 350–400 vārdu.

Darba lapas 1. lappusē apvelc izvēlētajā temata numuru!

Raksti salasāmi!

2013

1. DAĻA

1.–26. uzdevums (26 punkti).

Apvelc pareizās atbildes burtu!

0. Kuru rindu visos vārdos jāieraksta līdzskaņa burts „s”?

1. Aiz__kari, ai__spriedums, ai__sprosts.
2. I_✓_taba, ab_✓_olvents, kongres_✓_.
3. Ī_✓_savienojums, ī_✓_filma, vidu_✓_skola.
4. I__kaps, i__pausme, i__pletnis.

- A 1. un 3.
- B 1. un 4.
- C** 2. un 3.
- D 3. un 4.

1. Kuru rindu visos darbības vārdos jāieraksta garā patskaņa burts „ā”?

1. Ģērbj__s, kust__s, tur__s.
2. Rod__s, izvair__s, smeļ__s.
3. Vār__s, izskat__s, māc__s.
4. Sasveicin__s, sarakst__s, klaus__s.

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

2. Kuru rindu visos vārdos jāieraksta patskaņa burts „a”?

1. Avi__tors, r__dio, prop__ganda.
2. Avok__do, radik__ls, r__diuss.
3. Astr__nauts, magnet__fons, saks__fons.
4. Radi__tors, dr__maturgs, kom__ndante.

- A 1. un 3.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

3. Kuras rindas visos vārdos jāieraksta līdzskaņa burts „z”?

1. Ne__dams, plē__dams, lau__dams.
2. Ē__dams, me__dams, cir__dams.
3. Plī__dams, dzē__dams, aizmir__dams.
4. Sapra__dams, piekri__dams, apdzi__dams.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

4. Kuras rindas visos vārdos jāieraksta divi vienādi burti?

1. La__use, krus__dēls, stā__ieta.
2. Tre__eris, mež__args, ceļma__apa.
3. Mā__utki, trī__tūris, a__lausi.
4. Krus__ēvs, il__adīgs, progra__a.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

5. Kuros nosaukumos visi vārdi jāraksta ar lielo sākuma burtu?

1. Latvijas __anka.
2. Latvijas __limpiskā __omiteja.
3. Latvijas __epublikas __aeima.
4. Latvijas __epublikas __inistru __abinets.

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

6. Kuros teikumos uzvārda formā jālieto galotne „-im”?

1. Jānim Lāčkāj___ (Lāčkājis) jāsaņem jaunā pase.
2. Vēstule uzrakstīta Pēterim Upīt___ (Upīte).
3. Rodrigo Upīt___ (Upītis) jāierodas augstskolā.
4. Itāliešu vijolniekam Nikolo Paganin___ (Paganini) piemītis neatkārtojams talants.

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

7. Kuru rindu visos vārdos ir vismaz viens piedēklis?

1. Skolotājs, lasīšana, darīdams.
2. Burtnieks, augstība, bērniņš.
3. Samākslots, piebilde, uzraksts.
4. Koptēls, pussargs, ģissavienojums.

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

8. Kuros vārdu savienojumos notiek līdzskaņu mija?

1. Mūža diena.
2. Vēžu kājiņas.
3. Spēju rezultāti.
4. Mušu traipi.

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

9. Kuras pieturzīmes un kādā secībā jāliek norādītajā vietā □?

Zenta Mauriņa kādā no esejām rakstījusi: „Sapņi piepildās, ja vienādā mērā tiem tic un par tiem cīnās, bet vai vienmēr vēlams, lai tie piepildītos □

1. Pēdiņas un jautājuma zīme.
2. Jautājuma zīme un pēdiņas.
3. Punkts un pēdiņas.
4. Pēdiņas un punkts.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

10. Kuros teikumos norādītajā vietā □ jāliek komats?

1. Māra Zemdega uzsver, ka viņai ir ļoti svarīgi □ kā kostīmu mākslinieks viņu apģērbj.
2. Dzīvē un uz skatuves dāmu sacensība tērpu jomā ir gandrīz □ kā pāva dižošanās ar astes spalvu krāšņumu.
3. Viens no teātra □ kā mākslas veida izteiksmes līdzekļiem ir arī spilgti tērpi.
4. XIX gs. sākumā literatūrā un dzīvē veidojās jauns varonis, kam bija raksturīgs intelekts, viltība □ kā arī dzīves izpratne un tieksme pēc bagātības par katru cenu.

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

11. Kuros teikumos „vai” priekšā jāliek komats?

1. Jāņu vainagā var pīt margrietiņas vai rudzupuķes, sarkano āboliņu vai magones.
2. Katram pašam jāapzinās vai Jāņu vainags ir tautas tradīciju apliecinājums.
3. Mītiskajā pasaules ainā Jāņu vainags ir pasaules struktūras modelis, bet rodas jautājums vai to saprotam arī šodien.
4. Plūcot Jāņu zāles vai pinot ozolu vainagus, cilvēks izjūt saikni ar dabu un senču tradīcijām.

- A 1. un 3.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

12. Izlasi teikumu!

Divdesmit četru gadu laikā ¹. latviešu operā ². Ādolfs Kaktiņš nodziedājis lomas astoņpadsmit operās ³ parādījis daudzus ⁴. jo daudzus tēlus, ko skatītājs vai nu silti uzņēmis ⁵ vai to ietekmei stingri pretojies.

Kurās norādītajās vietās jāliek komats?

- A 1. un 2.
- B 3. un 4.
- C 3. un 5.
- D 4. un 5.

13. Izlasi teikumu!

Atjautība, zobgalība, griezīgi ass un spilgts dzīves norišu vērojums kopā ar smalku smeldzi un brīžiem pat sentimentālu jūsmu tās bija visraksturīgākās Anšlava Eglīša īpašības.

Kura pieturzīme nepieciešama norādītajā vietā .

1. Kols.
2. Domuzīme.
3. Komats.
4. Semikols.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

14. Kuros teikumos norādītajās vietās jāliek komats?

1. „Vai tu, Ernest, piedalīsies eīdes iestudēšanā?” jautāja Zane.
2. Ļ. cien. skolotāja Anita Bērziņa ielūdzam Jūs uz 12. klases izlaiduma svinībām.
3. „Tagad mani jaunieši dodas lielajā dzīvē,” izlaidumā teica klases audzinātāja.
4. „Kas brāli tev sakāms par mūsu komandas spēli?” es jautāju.

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 4.
- D 3. un 4.

15. Kuros teikumos vārds „lūdzu” jāatdala ar komatu(-iem)?

1. Vai jūs lūdzu varētu atnākt pie manis?
2. Lūdzu jautājiēt man!
3. Es lūdzu jūsu atbalstu.
4. Lūdzu ierasties uz tikšanos pulksten 14.00!

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

16. Kuros teikumos nepieciešami tikai divi komati?

1. Cilvēks runānot tikai vienā valodā ierobežo savu pasauli.
2. Ikvienai tautai neskatoties cik tā varētu šķist primitīva mūsdienu kultūras izpratnē valoda noteiktā laikposmā ir attīstīta pilnībā.
3. Svešvalodu zināšanas paredz prasmi iegūt informāciju pat domās neizmantojot tulkošanu.
4. Necenšoties saglabāt tīru valodu un neizkopjot savu dzimto valodu un nepārvaldot to pilnībā nav iespējams apzināti iemācīties citu valodu.

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

17. Kuros teikumos norādītajās vietās jāieliek komats?

1. Dažiem cilvēkiem varētu nepatikt, ja tos uzrunā uz „tu”, citus droši vien kaitina „jūsošana”.
2. Pauls Stradiņš (1896–1958) ir izveidojis un vadījis nozīmīgas zinātnes un medicīnas iestādes proti Bioloģijas un eksperimentālās medicīnas institūtu un Valsts klīnisko slimnīcu.
3. Viņš ir veicis vairākus nozīmīgus pētījumus piemēram par nervu ķirurģiju, vēža agrīno diagnostiku un Latvijas medicīnas vēsturi.
4. Vilhelms Ostvalds, slavenais rīdzinieks un Nobela prēmijas laureāts, pagājušā gadsimta sākumā galvenokārt bijis pazīstams ārzemēs.

- A 1. un 3.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

18. Kuros teikumos jālieto vārds „kā”?

1. Man mājās ir lielāka bibliotēka _____ tev.
2. Vasara ir siltāka _____ pavasaris.
3. Tev nav sliktāks rokraksts _____ Jānim.
4. Man nav mazāk punktu _____ tev.

- A 1. un 2.
- B 1. un 3.
- C 2. un 4.
- D 3. un 4.

19. Kuros teikumos palīgteikumu ievada apstākļa vārds „kad”?

1. Bija pagājušas vairākas dienas, _____ izmeklēšanā beidzot iesaistījās arī detektīvs.
2. Bibliotekāre nav pārliecināta par to, _____ grāmatas lasīšanai tiek izvēlētas pēc to biezuma.
3. Skolēni vēlējās uzzināt, _____ sāksies uzņemšana augstskolās.
4. Meitene sākumā pat nesaprata, _____ kļūdījies jau pirmajā uzdevumā.

- A 1. un 3.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 2. un 4.

20. Kuros teikumos ir nevēlami aizguvumi literārajā valodā?

1. Daudzi jaunieši savu brīvo laiku pavada internetā.
2. Lai piekļūtu *sko/as.lv* datiem, vispirms nepieciešams ielogoties.
3. Nedēļas nogalē šopings nebija izdevies.
4. Mūsu pilsētā atklāja jaunu velotreku.

- A 1. un 3.
- B 2. un 4.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

21. Kuros teikumos vārds „vēstule” jālieto nominatīva formā?

1. Kamēr nav atbildes _____, nevaru sniegt komentāru.
2. Tikai no tevis nav _____.
3. Pirms darba jāizlasa _____.
4. Šī _____ nav paredzēta publiskai lasīšanai.

- A 1. un 2.
- B 2. un 3.
- C 2. un 4.
- D 3. un 4.

22. Kuros teikumos īpašības vārds „vecs” jālieto ar noteikto galotni?

1. Instalācijā ir izmantotas detaļas no dažādām _____ mašīnām.
2. Antikvariātā atradu kādu _____ kumodi.
3. Nesen iemācījies lasīt tekstus _____ drukā.
4. Šie _____ laikraksti ir saglabājušies no 19. gadsimta.

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

23. Kura vārda „tukšs” nozīme lietota sakāmvārdā

„Tukšā galvā allaž daudz lepnības”?

1. Tāds, kurā nekas nav ievietots, nekas neatrodas (piemēram, par trauku, dobu priekšmetu, veidojumu).
2. Tāds, kurā nav cilvēku (piemēram, par celtni, telpu, platību); neaizņemts; neapdzīvots.
3. Tāds, kad ir stipri izjūtams (kā, parasti pārtikas līdzekļu, preču, naudas) trūkums (par laikposmu).
4. Tāds, kam nav nopietna satūra, jēgas, mērķa.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

24. Kurās vārdu rindās iederas saiklis „jeb”?

1. Toreiz _____ kādreiz.
2. Pašreiz _____ tagad.
3. Tracis _____ haoss.
4. Neīsts _____ mākslots.

- A 1. un 2.
- B 2. un 3.
- C 2. un 4.
- D 3. un 4.

25. Kuros teikumos jālieto vārds „tāpat”?

1. Kāpēc ar neizdevušos dzīvi nevar darīt _____ kā ar neizdevušos cimdu:
izārdīt un adīt no jauna?
2. Lieliski, _____ puisiem līdz šim nav neizdevies!
3. Atbilde ir ļoti vienkārša, _____ man ir saprotama.
4. Tas _____ būs jāizdara!

- A 1. un 2.
- B 1. un 4.
- C 2. un 3.
- D 3. un 4.

26. Kurā teikumā lietots frazeoloģisms ar nozīmi *būt ar šauru redzesloku*?

1. Beidz skriet ar pieri sienā un pieņem pareizo lēmumu!
2. Beidzot viņam it kā nokrita zvīņas no acīm, un viņš saprata, kas jādara.
3. Kopš tās reizes viņam deguns gaisā.
4. Ir tādi cilvēki, kas nedomā tālāk par rītdienu, kas neredz tālāk par savu degungalu.

- A 1.
- B 2.
- C 3.
- D 4.

Ieraksti 1.–26. uzdevuma atbildes 1. daļas atbilžu lapā!

2. DAĻA

Izlasi izteiktos viedokļus un 2. daļas darba lapā veic 1.–4. uzdevumu!

Augstskolas docētāja

Lietpratīgam, radošam daiļliteratūras lasītājam piemīt literārā kompetence. Lai tā izveidotos, skolēnam ir jāapgūst precīza, lēna, rūpīga literārā darba lasīšana, ko pareizāk būtu nosaukt par literārā darba **studēšanu**. Skolēns, ieguldot daudz laika un pacietības, iedziļinās katrā darba teikumā, rindkopā, lappusē. Tas nozīmē, ka skolēns vienu un to pašu tekstu lasa atkārtoti. Tā ir pētnieciskā lasīšana, kad lasītājs nopietni un atbildīgi izturas pret literāro darbu un velta tam laiku un uzmanību.

Mācību grāmatu autore

21. gadsimtā mainās daiļliteratūras lasīšanas tradīcijas sabiedrībā, un šīs pārmaiņas raksturo gan lasīšanai atvēlētais laiks, gan lasīšanas **motīvi**, gan attieksme pret grāmatu lasīšanu, gan prasme orientēties plašajā grāmatu klāstā. Diemžēl viskrasākās pārmaiņas attieksmē pret daiļliteratūras lasīšanu vērojamas tieši pusaudžu un jauniešu vidū, un šīs **tendences** liek domāt, ka interese par lasīšanu un izpratne par grāmatu kā vērtību zūd.

Zinātnieks

Literatūrai ir nenovērtējama loma personības tapšanas procesā, grāmata var būt ceļvedis zināšanu un jūtu okeānos, cilvēcisko attiecību un emociju džungļos, vērtību kalnājos un piedzīvojumu kanjonos. Tieši lasīšana var būt tā, kas nosaka cilvēka attieksmi pret pasauli visam viņa mūžam un virza viņu uz to, ko saprotam ar īstu cilvēciskumu. Tikai kvalitatīvu grāmatu daudzveidība var nodrošināt iespēju katram lasītājam rast savai gaumei, interesēm un vajadzībām atbilstošu lasāmvielu.

(Pēc žurnāla „Tagad” materiāliem)

Izlasi Arta Krituma raksta fragmentu un 2. daļas darba lapā veic 5.–7. uzdevumu!

Neviens vairs nelasa grāmatas. Tās nevienam vairs nav vajadzīgas. Uz bibliotēkām iet tikai studenti pirms eksāmeņiem un pensionāri – pašķirstīt presi debesu valstības uzgaidāmajā telpā. Grāmatu veikalos iegriežas tikai dīvaiņi, un arī tie aiziet tukšām rokām, ja vien grāmatas netiek mestas pakal par santīmiem. Visi pārējie sēž internetā, lasa ziņu portālus, aplūko ēdienu gatavošanas blogus, pārsūta viens otram smieklīgus *YouTube* videoklipus, regulāri iegriežas sadzīviska rakstura vietnēs vai sāk dienu, ierakstot internetā *download mp3*.

Kaut arī digitalizācija palīdz saglabāt neskaitāmas grāmatas, kuras citādi būtu lemtas bojāejai un aizmirstībai, digitālais teksts dažādu iemeslu dēļ ir pārāk zūdošs un nepastāvīgs, lai mēs varētu uz to paļauties. Vai elektronisko grāmatu nestabilitāte un neuzticamība kļūs par drukāto grāmatu glābšanas riņķi? Baidos, ka nē. Drīzāk mēs klusi nolemsim, ka kultūras mantojuma saglabāšana nav svarīgākais šajā dzīvē, un to pat ir grūti apstrīdēt, ja grāmatas (ko neviens nelasa) pretnostata daudz ātrākām un saprotamākām baudām. Drukātās grāmatas varbūt interesēs tikai šauru cilvēku loku, un tās būs pieejamas tikai muzejos.

Iespējams, tās ir ļoti pesimistiskas prognozes, taču tās ir reālistiskas. Jo problēma ir nevis mediā, bet gan cilvēku paradumu izmaiņās. Mēs negribam lasīt, mēs gribam pārlūkot. Un elektroniskās grāmatas savā vieglumā, neobligātumā un ātrumā to piedāvā daudz lielākā mērā nekā kilogramīgs „Annas Kareņinas” sējums. Lasot to pašu „Annu Kareņinu” elektroniskajā lasītājā, es varu bez sirdsapziņas pārmetumiem pievērsties Tolstoja biogrāfijai, tad nogurt un pašķirstīt kādu žurnālu, un to visu darīt, piemēram, braucot vilcienā. Un vaina nav tajā, ka drukātā grāmata ir tik smaga, bet tajā, ka es nemaz negribu lasīt visu „Annu Kareņinu”, un te nepalīdzēs ne augstais attēla kontrasts, ne grāmatas ilgaus mūžs, ne iespēja zīmēt uz lappušu malām ķiņķēziņus.

Tomēr es ceru, ka drukātās grāmatas tuvākajos gados un varbūt pat gadu simteņos nekļūs par savādu vēstures liecību. Es ticu, ka mēs spējam pretoties kārdinājumam apkošļāt informācijas driskas un atradīsim sevī tādu dvēseles daļu, kas grib domāt un iedziļināties.

(Pēc A. Krituma „Mūžīgie grāmatu kari”, www.satori.lv/raksts/4130)

EKSĀMENS LATVIEŠU VALODĀ
12. KLASEI
 2013
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

KODS

								-				V	L	L
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	---

Izlasi izteiktos viedokļus (darba burtnīcas 7. lappusē) un veic 1.–4. uzdevumu!

1. uzdevums (6 punkti). Formulē katrā viedoklī ietverto galveno domu!

Augstskolas docētāja

Mācību grāmatu autore

Zinātnieks

2. uzdevums (2 punkti). Formulē visu trīs viedokļu kopīgo tematu!

3. uzdevums (9 punkti). Uzraksti viedokli (70–90 vārdu) par mācību grāmatas autores teikto:
 „Interese par lasīšanu un izpratne par grāmatu kā vērtību zūd.”

Aizpilda
vērtētājs:

Vērtētāja
kods

S. _____

P. _____

S. _____

P. _____

S. _____

P. _____

Kopā par

1. _____

2. _____

S. _____

F. _____

P. _____

Kopā par

3. _____

4. uzdevums (3 punkti). Atrodi un ar ☒ atzīmē, kurā nozīmē lietoti tekstā izceltie vārdi!

Studēšana – mācīšanās augstākajā izglītības iestādē
 patstāvīga, rūpīga iedziļināšanās kādā jautājumā
 dažādu lasīšanas stratēģiju izmantošana

Motīvs – pamudinošs iemesls, apstākļi kādai rīcībai
 prasme orientēties grāmatu klāstā
 tēmas daļa ar noteiktu saturu literatūrā, tēlotāja mākslā

Tendence – objektivitātes trūkums, vienpusīgums
 sabiedriskais viedoklis
 attīstības virzība; tieksme uz kaut ko

4. _____

Izlasi tekstu (darba burtnīcas 8. lappusē) un veic 5.–7. uzdevumu!**5. uzdevums (3 punkti). Formulē raksta mērķi un pamato tā aktualitāti!**

Mērķis

Aktualitāte

5. _____

6. uzdevums (4 punkti). Izraksti no teksta katram valodas līdzeklim vienu piemēru!

Valodas līdzekļi		Piemērs
Leksiskie	svešvārds	
	vārdu savienojums, kurā vārds lietots pārnestā nozīmē	
Morfoloģiskie	īpašības vārds pārākajā pakāpē	
	īpašvārds	

L. _____

M. _____

Kopā par

6. _____

7. uzdevums (3 punkti). Uzraksti, kādas publicistiskā stila pazīmes raksturīgas šim tekstam!

Stila pazīmes	Pamatojums vai piemērs
1.	
2.	
3.	

7. _____

Kopā par
2. daļu

Centralizētais eksāmens par vispārējās vidējās izglītības apguvi

LATVIEŠU VALODĀ

KODS

									-				V	L	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	---

3. daļa

Apvelc izvēlētā temata numuru!

1. 2. 3.

2013

3. daļa

**Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti pārspriedumu (350–400 vārdu)!
Argumentācijai izmanto Latvijas kultūras vai latviešu literatūras faktus!**

1. Nozīmīgākās kultūras vērtības manā izpratnē.
2. Vai literatūra spēj pasauli pārveidot labāku?
3. „Valstij bez kultūras nav nākotnes.” (O. Kroders*)

Uzmetums.

*Olģerts Kroders (1921–2012), teātra režisors

Darba lapas 1. lappusē apvelc izvēlētā temata numuru!